א חישב בחתיית גחלים מהו מכשירי מצוה כמצוה דמו או לא תיקו בעי(א) מיניה מרב ששת הולכה בשמאל מהו אמר להו רב ששת תניתוה ב נטל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו ונפשוט להו מהא דתנן ג ב הרגל של ימין בשמאל ובית עורה לחוץ אי מהתם הוה אמינא הני מילי הולכה דלא מעכבא כפרה אבל הולכה דמעכבא כפרה לא קמשמע לן מיתיבי

חישב בחתיית גחלים. מהו להפסיל הקטורת: **כמלוה דמי.** והוי ליה כמחשב בעבודה. לשון אחר חישב בחתיית גחלים מהו שיפסלו גחלים במחשבה זו מלהקטיר עליהן. לינה שמעינן דפסלה בהו מדפסיל טבול יום כדתנן לעיל מיהו הא מיבעיא לן אי הוי חתייתן עבודה למיפסל בה מחשבה: **מכשירי מלוה כמלוה דמו.** וכי היכי דמחשבת חפינה פסלה בקטורת מחשבת חתייה נמי פסלה בגחלים: **הולכה בשמאל מהו.** הולכת הדם מיבעי ליה קבלה וזריקה דכתיב בהו כהונה פשיטא לן דכל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינה אלא ימין אבל הולכה לא כתיב בהדיא ומדאפקה רחמנא לקבלה בלשון הולכה דתניא והקריבו ד) זו קבלת הדם נפקא לן במסכת חגיגה (דף יא.) שהיא עבודה ומיהו שמאל איכא למימר דלא פסיל דהא לא כתב בה כהונה בהדיא: **את הכף בשמאלו.** אלמא כשירה בשמאל: **ותיפשוט ליה מהא.** דבגופו של מזבח ה) קמיירי: **הרגל של ימין בשמאל.** מי שזכה להעלות לכבש הראש והרגל מקבל מיד המנתח את הראש בימינו ואת רגל הימנית של תמיד מקבל בשמאלו: **ובית עורה לחוץ.** ומקום חתך לפנים כלפי כהן וכן נאה: **הני מילי הולכה וכו'.** הולכת אברים דלא מעכבא כפרה שאין כפרה אלא בדם והוא עצמו שלא הוקטרו אבריו כשר: **אבל הולכת דם דדם מעכב כפרה הוא.** אימא לא נתכשר בשמאל:

דאיירי בקטורת דכל השנה דחשיבא קידוש כלי דידה לאיפסולי בטבול יום ובמחוסר כפורים ובלינה מדקתני (א) קדשו בכלי אלמא דאיירי בההיא שהיא צריכה כלי כדי לקדשה קידוש גמור אבל קטרת דיוה"כ דלא חשיבא קידוש כלי דידה דמן הדין הוה לן למימר שלא תהא בכלי אלא נעייל בחפניו אלא משום דלא אפשר כדאמר לעיל אימא דלא תיפסל בלינה בקדושת כלי דידה א דבההיא ודאי לא איירי התם מדקתני קדשו בכלי דמשמע שנותנין אותה בכלי כדי לקדשה בכלי וההיא דיום הכפורים אינה כן דאדרבה טפי הוה עדיף בלא כלי אלא משום דלא אפשר אבל מהכא מייתי ראיה שפיר דמדקתני קטורת סתמא בכל מיני קטורת איירי אי נמי אומר ר"י דמההיא ליכא למידק מדפסלה בה לינה פסלה בה מחשבה דדילמא לינה לא פסלה בה אלא מדרבנן ואע"ג דקתני סיפא וחייב עליהן משום נותר וטמא היינו נמי מדרבנן ב כדתנן בפרק אמרו לו (כריתות דף יב:) אבל אוכלים טמאים ושתה משקין טמאין ונכנס למקדש חייב אע"פ דפסול גוייה הוי מדרבנן כדאיתא בפרק בתרא דיומא (דף פ:) (ב) ולהכי לא הוי מחמרינן כולי האי דליטמא אפילו על ידי צירוף אבל הכא דייק שפיר מדפסל בה טבול יום דאורייתא ג פסל בה לינה והמחשבה נמי דאורייתא והקשה ריב"א והא אשכחן צירוף כלי במילתא דרבנן דקתני רישא במס' עדיות (פרק ח מ"א) העיד (ג) ר"ש בן בתירא על אפר חטאת שנגע טמא במקצתו טימא את כולו ד אע"ג דאפר חטאת אין לו טומאה דאורייתא ואי משום חיבת הקדש הא לא שייכא בה כשנעשית אפר ה כדמשמע ס"פ התכלת (מנחות דף נא:) גבי ועל הפרה שלא יהו מועלין באפרה מיהו יכילנא לשנויי דנהי דבטומאה גזרו רבנן בטבול יום דקלישא טומאתו לא הוי גזרי' ואדרבה יש ראיה משם מדקתני ברישא גבי אפר חטאת טמא ובסיפא קתני טבול יום ורבינו יצחק בן אברהם מפרש דהכא דייק מדפסיל ביה טבול יום ע"י צירוף ש"מ דצריך לכלי הוא דאי לא צריך לכלי לא היה כלי מצרפו כדאיתא בפרק בתרא דחגיגה (דף כג.) ואע"ג דאמר התם דהוי דרבנן וכגון שצברו על גבי קטבלייא ודאורייתא יש לו תוך דווקא ואתו רבנן וגזור אפי' אין לו תוך היינו דעשו דאין לו תוך כיש לו תוך אבל לא עשו אין לו תוך יותר חשוב מיש לו תוך ולעולם צריך לכלי בעינן וכיון דצריך לכלי פסלה (ד) ביה לינה כדאמר בפרק התכלת (מנחות דף נא.) על מחבת בשמן מלמד שטעונה כלי ואי אפיה לה מאתמול איפסלא (ה) לה בלינה וכיון דפסלה בה דאורייתא פסלה בה מחשבה ולהכי לא מייתי מההיא דמעילה אע"ג דקתני קדשו בכלי הוה אמינא מדרבנן ואע"ג דכתיב כף אחת לא הוה ילפינן דורות משעה אי נמי משום דלא כתב בלשון ליווי ה"א דאינה טעונה כלי ומיהו ו (קשה) למאי דאוכחן ממתניתין דמסכת עדיות (ו) דטעונה כלי מהתם ילפינן מדכתיב כף אחת ול"נ דלא הוה מצי לאיתויי ממתניתין דמעילה דהוי אמר הא דקתני קדשו בכלי הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים ובלינה לא קאי אקטורת אלא אשארא ולהא מילתא לחודה הוא קתני התם קטורת לענין דמועלין בה משהוקדשה ותדע דלא קאי אקטורת דקתני קדשו בכלי ו הוכשרו ליפסל בטבול יום (ז) ז וקטורת נפסלת בטבול יום מיד שנתנה במכתשת כדאמר בפ"ק דשבועות (ד' יא.) ומיהו הא לאו ראיה היא דשאני התם דנהי דקטורת מיפסלא מעיקרא משנתנה למכתשת מ"מ נקט קדשו בכלי הוכשרו כו' דאפי' בקטורת שייך האי לישנא דבקדושת כלי דמכתשת מיפסלא בטבול יום ובמחוסר כפורים ובקדושת כלי דמחתה מיפסלא בלינה מיהו בלא זה איכא טובא בהש"ס דקאמר אשארא היכא דלא מצי קאי אכל מאי דקתני והא דפריך בפ"ק דשבועות (גם זה שם) אלא מאי קדושת הגוף היא תיפסל בלינה אלמה תנן הקומץ והלבונה והקטורת כו' קדשו בכלי אין לא קדשו לא ז ממה נפשך דייק שפיר אי אקטורת נמי קאי אם כן משמע לא קדשו בכלי לא מיפסלי בלינה ואי לא קאי אקטורת דבקטורת אפילו קדשו בכלי לא מיפסלא בלינה אף לאחר שקדשו בכלי כל שכן דקשה טפי אמאי לא מיפסלא בלינה (ח) כדמפרש הכא בקא סלקא דעתך ולמאי דדייקינן הכא דמיפסלא בלינה בההיא דהוסיף ר"ע אז נימא נמי דההיא דמעילה נמי קיימא אקטורת קדשו בכלי הוכשרו ליפסל בלינה מיהו לענין טבול יום לאו דווקא קדשו בכלי דאפילו מעיקרא נמי משנתנה למכתשת נפסלת בטבול יום והא דנקט קדשו בכלי ולא נקט אפילו קודם קידוש כלי משום הנך דמיתנן בהדה דלא מיפסלי קודם קידוש כלי:

חישב בחתיית גחלים מהו. הקשה רש"י אמאי לא פשיט נמי מההיא דהוסיף רבי עקיבא ח מדפסל בהו טבול יום פסיל בהו לינה פסיל בהו מחשבה ולי נראה דנהי דלינה פסלה בה אי לא חשיבא עבודה ט לא פסלה בה מחשבה תדע שהרי קידוש מנחה והנחתה בכיסא פסלה בה טבול יום ולינה ואפ"ה אם חישב בשעת הנחתה לא פסלה בה מחשבה וכן בשעת יציקה ובלילה לא פסלה בה מחשבה אלא בד' עבודות שבמנחה שיש כנגדן בזבח ולהכי מיבעיא ליה את"ל חפינת קטורת חשיבא עבודה כמו קמילה חתיית גחלים מהו מכשירי מלוה כמלוה דמו וחפינה אריכתא היא והויא חתיית גחלים וחפינה במקום קמילה או לא. בס"פ טבול יום (זבחים דף קד:) בעי רבי ירמיה לינה מהו שתועיל בבשר פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים י וכו' עד ושוין שאם חישב באכילת פרים יא ובשריפתן יב לא עשה ולא כלום מאי לאו מדמחשבה לא פסלה לינה נמי לא פסלה ודחי לה מחשבה לא פסלה לינה פסלה יג ותימה א"כ היכי פשיט הכא מדפסלה בהו לינה בחפינה פסלה בה מחשבה וי"ל הכא כיון דלאכילת מזבח היא מדפסלה בה לינה פסלה בה מחשבה יד אבל בשר פרים ושעירים הנשרפים שנשרפים חוץ לג' מחנות נהי דלינה פסלה בהו דילמא מחשבה לא פסלה בהו טו וא"ת דהכא מסקינן דמחשבה פסלה בקטורת ובזבחים פרק בית שמאי (דף מג:) תנן אלו דברים שאין חייבין עליהן משום פיגול הקטורת כו' יש לומר דאין חייבין דקתני התם היינו להתחייב כרת האוכלן מיהו מיפסל על ידי מחשבת פיגול דלהכי אהני גזירה שוה דמלא מלא ממנחת חוטא וכי האי גוונא אמרינן בסוף פרק קמא דזבחים (דף יד.) ר"ש אומר כל שאין על מזבח החילון אין חייבין עליו משום פיגול ואפילו הכי קאמר התם מודה רבי שמעון ליפסול מקל וחומר דשלא לשמן:

הולכה בשמאל מהו. תימה אי לא אסיק אדעתא למיפשטא מלקח את הכף בשמאלו מאי קמבעיא ליה האמר בפ"ק דזבחים (דף ד.) דלכל מילי הולכה לא נפקא מכלל קבלה וי"ל דהיא גופה מספקא להו אי גמרינן מכף או איכא שום סברא שאין ללמוד משם ונימא הולכה לא תפקא מכלל קבלה ופשיט להו רב ששת דגמרינן מינה דכיון דכתב רחמנא הבאה אחת בקטורת ואי אפשר לעשות בהבאה אחת אא"כ יוליך הכף בשמאלו אלמא הולכה בשמאל כשירה וטפי הוי סברא למיגמר הולכה מהולכה מלמיגמר הולכה מקבלה:

זר

עין משפט נר מצוה

יד א מיי' פ"ה מהל' עבודת יוה"כ הל' כז:
טו ב מיי' פ"ו מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יא:

רבינו חננאל

בעו מיניה מרב ששת הולכת הדם בשמאל כדי להזותו במזבח מהו. ופשט ממתניתין דקתני ואת הכף בשמאלו, שמע מיניה אפילו הולכת הקטורת דמעכבה כפרה כדאמרן דקטורת מכפרה שנאמר ויתן את הקטורת ויכפר על העם כשרה. וכל שכן הולכת איברים שאין בהם כפרה, שאין כפרה אלא בדם שנאמר כי הדם הוא בנפש יכפר.

תוס' ישנים

[קד, ב] לינה מהו שתועיל בפרים הנשרפים ובשעירים הנשרפים ופשיט(א) ליה מדאמרינן ושוין שאם חשב באכילת פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים לא עשה ולא כלום, מאי לאו מדמחשבה לא פסלה לא פסלה נמי לינה, (והאי) [ודחי] דילמא מחשבה לא פסלה לינה פסלה, ואומר רבינו דה"נ לא פשיטא לן מדפסלה לינה פסלה נמי מחשבה, ולהכי קאמר קס"ד לפי שאין פשיטא לן כ"כ והתלמוד לא חש לדחות ולהאריך כאן. ומדפסיל טבול יום פסלה נמי מחשבה כו'. וא"ת כיון דתליא במחשבה בטבול יום אמאי לא בעי רב פפא בטבול יום ובלינה וממילא תפשוט מחשבה, ושמא הך דהא בהא תליא לא פשיטא ליה דקס"ד הוא דקאמר כדפי' לעיל, ועוד שמא אפילו לא פסיל טבול יום הוה פסלה נמי מחשבה. מחשבה נמי פסלה. וא"ת הרי אברים ופדרים דלינה פסלה בהו אם אינם בראשו של מזבח ומחשבה לא פסלה בהו אם מקטיר ע"מ להקטיר כזית למחר או לאכול מן השלמים שלא בזמנם. ה"ר יוסף. ורבינו אומר דלא דמי להקטרה שאינה מתרת בקרבן ועיקרו כבר נעשה בדם, אבל הכא קמילה וחפינה במקום עבודות קיימי.
חישב בחתיית גחלים מהו. וא"ת תפשוט ליה מדלעיל [ד]קתני גחלים ומדפסיל (ל)טבול יום פסלה נמי לינה ומדפסלה לינה כו'. וי"ל דדוקא במילי דהקרבה הוא דפשטינן הכי, אבל לא בגחלים שאין גוף הקרבן.

מסורת הש"ס

א) [בס"א: בעו], ב) [לעיל מז.], ג) זבחים כד: מנחות י. תמיד לא:, ד) [ויקרא א], ה) [זבח רש"ש], ו) רש"א מ"ז, ז) [והא אפילו נתנו במכתשת הוכשרה לפסול בטבול יום כדאמר בפ"ק כצ"ל] רש"א,

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מדפסיל בה טבול יום וכו' עד ע"ב ואי משום חיבת הקדש הא לא שייכא בה כשנעשית אפר. עיין חגיגה דף כג ע"ב תוס' ד"ה והא דרבנן. ובטורי אבן שם דף כג ע"א ד"ה לא ישא:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה (בע"א) מדפסיל כו' ובלינה מדקתני קדשו בכלי: (ב) בא"ד כדאיתא בפ"ב דיומא אבל הכא דייק שפיר מדפסל בה טבול יום דאורייתא פסל בה לינה ובמחשבה נמי דאורייתא דאי דרבנן לא הוי מחמרי כולי האי דליטמא אפילו על ידי צירוף והקשה ריב"א כצ"ל: (ג) בא"ד העיד ר' יהושע בן בתירא וכו' במקצתו שטימא את כולו: (ד) בא"ד פסלה בה לינה דאורייתא כדאמר בפרק: (ה) בא"ד ואי אפי לה מאתמול איפסלה בלינה וכיון דפסלה בה לינה דאורייתא: (ו) בא"ד דאוכחן ממתני' דמסכת עדיות מהתם ילפינן דטעונה כלי מדכתיב כף: (ז) בא"ד הוכשרו ליפסל בטבול יום ובברייתא קתני נתנה במכתשת נפסלה בטבול יום כדאמר בפ"ק דשבועות כצ"ל והשאר נמחק: (ח) בא"ד דקשה טפי אמאי לא מיפסל בלינה אף לאחר שקדשו בכלי ולמאי דדייקינן הכא דמיפסלה בלינה מההיא דהוסיף ר"ע אז ניחא נמי דההיא כו' כצ"ל:

מוסף רש"י

הרגל של ימין בשמאל. הרגל של ימין נושא ביד שמאל לכבש, משום דרגל ימין קרבה תחלה עם הראש, כדקי"ל בפ"ב דסדר יומא (לעיל כה.) והלכך מוליך הראש בימין שהוא חשוב והרגל בשמאל (זבחים כד:) והאי רגל מדאזיל בהדי רישא ודאי רגל של ימין הוא דחשיב הלכך הראש שהוא כבד וחשוב היה מוליך בימין והירך בשמאל ואע"ג דכתב בהו כהן (מנחות י.). ובית עורה לחוץ. כלפי העם ומקום החתך כלפי המוליך דהכי שפיר שלא יראה החתך (זבחים שם).

מוסף תוספות

א. אפילו לאחר שנתנה בכף שהוא כלי שרת. תוס' הרא"ש. ב. מכת מרדות

דרבנן. שם. ג. [ד]הכא איירי בדאורייתא, מדפסל ביה טבול יום על ידי צירוף, דמדרבנן לא מחמרינן לפסול על ידי צירוף. שם. ד. שהכלי מצרף אותו. רא"ש עדיות פ"ח מ"א. ה. דאינו קודש אלא חול. תוס' חגיגה כג. ד"ה והא. ו. דהיינו כלי דבשעת הקטרה. תוס' שבועות יא. ד"ה אלא. ז. נימא נמי דלינה לא קאי אקטורת. תוס' הרא"ש שבועות יא. ח. דקתני גחלים. תוס' הרא"ש. ט. דמכשירי מצוה אינם כמצוה. ריטב"א. י. לפוסלן אם לנו. רש"י זבחים קד: ד"ה מהו. יא. חישב לאכול מבשר הפרים למחר. שם ד"ה ושוין. יב. חישב בשחיטה על מנת לשורפן חוץ לג' מחנות למחר. שם. יג. אלמא אין לפשוט זה מזה, שיש לך דלינה פסלה ומחשבה לא פסלה. תוס' רי"ד. יד. דבאכילת מזבח מה לי מחשבה מה לי לינה. תוס' זבחים קד: ד"ה לא. טו. משום דאין בהם לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח, ואין מחשבה פוסלת אלא אם חישב להאכיל את האדם הראוי לו ולמזבח הראוי לו. תוס' הרא"ש. דגבי פיגול כתיב אם האכל יאכל אחד אכילת מזבח ואחד אכילת אדם, וכל שאין בו לא אכילת מזבח ולא אכילת אדם אין בו משום פיגול. ריטב"א.

זר ואונן שיכור וכעל מום. כולהו נפקי לן מקרא דמחלי עבודה בפ"ב דזבחים (דף טז.): **וכן יושב.** דבעי לעמוד לשרת (דברים יח): **והא רב ששת הוא דאותבה.** להא מתני' לאמוריה לרב חסדא כדמפרש וחזיא אלמא שמיעא ליה והיכי טעי למימשבו דכשרה בשמעתא: **ויזרקו הכהנים.** (ג) הדם מידם של שוחטים שהם זרים (ג) וחזרו וקבלו הדם מיד הכהן המקבל והוליכוהו אל הזורק: **ומסיב רב ששת גרסינן: בתר דשמעה.** דאותבוה ויהליה הכא הדר אותבה ליהו לרב חסדא: **מעשה איצטבא.** המקבלים היו מושיבים את הדם ביד הזרים ואין הזרים מקרבין אותו לגד המזבח כלל אלא מושיבים הדם על ידם כאשר על גבי איצטבא: **או דילמא ונקח והביא.** דולקח נמי אמרגא חפניו קאי: **מהו שיכנס אחר.** כהן המשמש תחתיו מהו שיכנס לפניה בחפינה זו שנתן הראשון לתוך הכף ואין צריך לחזור ולחפון: **א"ר חגינא.** לתלמידים בא וראה שהדור האחרון זוכה להתחכם כדורות הראשונים שאף אני הייתי שואל שאילה זו ועכשיו שאלה רבי יהושע בן לוי שהוא מן הראשונים: **שחייס.** קרשו"ן: **נשחוק ונשפוך: אימא ותיים.** המכה: **שמע מינה.** דרבי יהושע בן לוי לא הוה קשיש מדקרי ליה רבי דקאמר לי המיר רבי חגינא ולא היה דרך הזקנים לומר על הבחורים רבי אלא לי המיר חגינא שהיא הוה אומר כלומר לי אמר חגינא שהיא רפואה: **אלא הכי קאמר.** ר' חגינא לתלמידיו בא וראה שנשאלתן של אחרונים כשאלתי שאני מן הראשונים שאף אני הייתי מתקשה: **ומי אמר רבי חגינא הכי.** מי מספקא ליה אי נכנס אחר בחפינתו אי לא: **כפר ולא בדמו של פר.** בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר (ויקרא טז) ולא בדמו של פר אשם שחט פרו ומת אין המשמש תחתיו נכנס באותו דם לפנים אלא צריך להביא פר אחר ולשחוט וכיון דצריך להביא פר אחר צריך לחפון לאחר שחיטתו (ד): **ואמר רבי חגינא קטורת שחפנה קודם שחיטה לא עשה ולא כלום.** סדר העבודות א) בענין חפן ומת נמי אי אפשר שלא שחט פרו אחר מחילה וזה הבא אחריו צריך להביא פר אחר ואי אמרת יכנס בחפינתו של ראשון נמצאת חפינה זו קודם שחיטת פרו של שני: **הכי קאמר רבי חגינא.** מדקא מבעיא ליה לרבי יהושע בן לוי הא מכלל דס"ל דאין צריך להביא פר אחר אשם כן הויא לה קטורת שחפנה קודם שחיטת הפר (ה): **ולמאי דס"ל.** יפה שאל כשאילת הראשונים אותן שנתנלו עלי ספר ואפילו בדמו של פר אף להן נשאל שאילה זו: **מאי הוי עלה.** חפן ומת מהו שיכנס אחר בחפינתו: **אי חופן חוזר וחופן.** אי מפשטא לן בענין דאיבעיא לן גבי חפינת פנים אם צריך לחזור ולחפון או לא ותימלי לומר דצריך לחזור ולחפון מכירו נכנס בחפינתו דהא מיקיימא חפינה: **אדרבה אי חופן וחוזר וחופן.** אז אין מכירו נכנס בחפינתו שאי אפשר שלא יחסיר מכירו ושלא יותיר (ו) (ו) חפניו של ראשון שוין לחפניו של שני: כיצד

מיתיבי [א]**זר** [ב]**ואונן** [ג]**שיכור** [ד]**ובעל מום בקבלה ובהולכה ובזריקה פסול** [ה]**וכן יושב** [ו]**וכן שמאל פסול תיובתא והא רב ששת הוא דאותבה דאמר ליה רב ששת לאמוריה דרב חסדא** [ז]**בעי מינה מרב חסדא הולכה בזר מהו אמר ליה כשירה ומקרא מסייעני** [1]**וישחטו הפסח ויזרקו הכהנים מידם והלוים מפשיטים ומותיב רב ששת זר ואונן שיכור ובעל מום בקבלה ובהולכה ובזריקה פסול וכן יושב וכן שמאל פסול בתר דשמעה הדר אותבה והא רב חסדא קרא קאמר דעבוד מעשה איצטבא בעי רב פפא** [ח]**חפן חבירו ונתן לתוך חפניו מהו** [2]**מלא חפניו בעינן והא איכא או דילמא** [2]**ולקח והביא בעינן והא ליכא תיקו בעי רבי יהושע בן לוי** [ט]**חפן ומת מהו שיכנס אחר בחפינתו א"ר חגינא בא וראה שאלת הראשונים למימרא דרבי יהושע בן לוי קשיש והאמר רבי יהושע בן לוי לי התיר רבי חגינא לשתות שחליים בשבת לשתות פשיטא דתנן** [ט]**כל האוכלין אוכל אדם לרפואה וכל המשקין שותה** [ח] **אלא לשחוק ולשתות שחליים בשבת היכי דמי אי דאיכא סכנתא משרא שרי ואי דליכא סכנתא מיסר אסיר לעולם דאיכא סכנתא והכי קא מבעיא ליה מי מסיא דניחול עלייהו שבתא או לא מסיא ולא ניחול עלייהו שבתא ומאי שנא רבי חגינא משום דבקי ברפואות הוא דאמר ר' חגינא** [י]**מעולם לא שאלני אדם על מכת פרדה לבנה וחיה והא קא חזינן דחיי אימא וחיית והא קא חזינן דמיתי בסומקן אינהו וחיורן ריש ברעיהו קאמרינן מכל מקום שמע מינה דרבי חגינא קשיש אלא הכי קאמר שאלתן כשאילה של ראשונים ומי אמר רבי חגינא הכי והאמר רבי חגינא** [3]**בפר ולא בדמו של פר** [יא]**ואמר רבי חגינא קטורת שחפנה קודם שחיטת הפר לא עשה ולא כלום הכי קאמר מדקא מיבעיא ליה הא מכלל דקסבר בפר ואפילו בדמו של פר ולמאי דסבירא ליה שאילתו כשאילת הראשונים מאי הוי עלה אמר רב פפא אי חופן חוזר וחופן חבירו נכנס בחפינתו דהא מקיימא חפינה אי אין חופן וחוזר וחופן תבעי לך אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא אדרבה אי חופן וחוזר וחופן לא יכנס אחר בחפינתו אי אפשר שלא יחסר ושלא יותיר ואי אין חופן חוזר וחופן תיבעי לך דאיבעיא להו** [יב]**חופן חוזר וחופן או לא תא שמע כך היתה מידתה מאי לאו כשם שמדתה מבחוץ כך מדתה מבפנים לא דילמא שאם רצה לעשות מדה עושה אי נמי שלא יחסר ושלא יותיר תא שמע**

זר ואונן ושיכור. בספ"ק דזבחים (דף יד.) נמי מייתי לה ופירש שם רש"י שיכור שתויי יין והקשה רבינו חיים כהן זצ"ל דבס"פ אלו מומין (בכורות דף מה:) תנן המרש והשוטה והשיכור פסולין באדם וכשרים בבהמה וכו' ופריך בגמ' שיכור אתיא עבודה ובהדי מומי[א] בעי למיתשביה[ב] ומוקי לה בשאר דברים המשכרים ודלא כרבי יהודה דאמר מייב מיתה אף בשאר דברים המשכרים על כן פירש רבינו חיים דהכא נמי מיירי בשאר דברים המשכרים[ג] ומילצ"ל פי' דפרש"י עיקר ואדרבה מהתם יש ראיה לפירושו מדפריך שמעת שיכור אתוי אתיא עבודה וכו' אלמא דקסבר שיכור אתיא בשתויי יין והתם דקשיא ליה בהדי מומין בעי למיתשביה להכי מוקי ליה בשאר דברים המשכרים אבל הכא דקתני ליה בהדי מתלוי עבודה נוקמיה בשתויי יין[ד] כמו שהם שיכור דבכל דוכתא[ה]: **בעי רב פפא חפן חבירו ונתן לתוך חפניו מהו מלא חפניו בעינן וכו'.** תימה לי הא איבעיא ליה לעיל כבר כי האי גוונא גבי בן הביייס וי"ל בשל"ל קאמר אש"ל בן הביייס לא אלא קרי ביה ולקח והביא כיון דלא אתי מכח גברא הכא מאי מי אמרינן אע"ג דלאו איהו חפן מ"מ כיון דמכח גברא קאתי שפיר דמי ושפיר קרינן ביה ולקח הלוקח מי שהוא ושיש בחפניו של כ"ג והדר נעייל הוא וקרי ביה מלא חפניו והביא או דילמא ולקח והביא בעינן שהלוקח יביא: **אי חופן וחוזר וחופן נכנס חבירו בחפינתו.** תימה אי חוזר הוא לחפון פעמיים אחד מבחוץ ואחד מבפנים היכי עייל חבריה בחפינתו מ"מ הרי לא חפן כהן אחד תרי זימני ונראה דס"ל אי חופן וחוזר וחופן לפי שמן התורה אין לדבר קצבה שיכול לחפון כל כך פעמים כמו שירצה ובנבד שלא יחסיר ולא יותיר ולהכי תקינו רבנן שיחזור ויחפון בפנים שמא נתפזר לו מן הקטורת בדרך ונחסר קצת ומ"כ אם חפן ונתן לתוך הכף ומת בתוך חוזר חבירו וחופן פעם שנית וחוזר ונותן לכף ונכנס דקרינן ביה מלא חפניו והביא דליכא אלא בהאי אחת ואי אין חופן וחוזר וחופן משום דמשמע מלא חפניו חד אמר רחמנא ולא תרי זימני מלא חפניו א"כ אין חבירו נכנס בחפינתו: **והאיכא**

מיתיבי [א]**זר ואונן** [ב]**שיכור** [ג]**ובעל מום בקבלה ובהולכה ובזריקה פסול** [ד]**וכן יושב** [ה]**וכן שמאל פסול תיובתא והא רב ששת הוא דאותבה דאמר ליה רב ששת לאמוריה דרב חסדא** [ו]**בעי מינה מרב חסדא הולכה בזר מהו אמר ליה כשירה ומקרא מסייעני** [1]**וישחטו הפסח ויזרקו הכהנים מידם והלוים מפשיטים ומותיב רב ששת זר ואונן שיכור ובעל מום בקבלה ובהולכה ובזריקה פסול וכן יושב וכן שמאל פסול בתר דשמעה הדר אותבה והא רב חסדא קרא קאמר דעבוד מעשה איצטבא בעי רב פפא** [ז]**חפן חבירו ונתן לתוך חפניו מהו** [2]**מלא חפניו בעינן והא איכא או דילמא** [2]**ולקח והביא בעינן והא ליכא תיקו בעי רבי יהושע בן לוי** [ח]**חפן ומת מהו שיכנס אחר בחפינתו א"ר חגינא בא וראה שאלת הראשונים למימרא דרבי יהושע בן לוי לי התיר רבי חגינא לשתות שחליים בשבת לשתות פשיטא דתנן** [ט]**כל האוכלין אוכל אדם לרפואה וכל המשקין שותה** [ח] **אלא לשחוק ולשתות שחליים בשבת היכי דמי אי דאיכא סכנתא משרא שרי ואי דליכא סכנתא מיסר אסיר לעולם דאיכא סכנתא והכי קא מבעיא ליה מי מסיא דניחול עלייהו שבתא או לא מסיא ולא ניחול עלייהו שבתא ומאי שנא רבי חגינא משום דבקי ברפואות הוא דאמר ר' חגינא** [י]**מעולם לא שאלני אדם על מכת פרדה לבנה וחיה והא קא חזינן דחיי אימא וחיית והא קא חזינן דמיתי בסומקן אינהו וחיורן ריש ברעיהו קאמרינן מכל מקום שמע מינה דרבי חגינא קשיש אלא הכי קאמר שאלתן כשאילה של ראשונים ומי אמר רבי חגינא הכי והאמר רבי חגינא** [3]**בפר ולא בדמו של פר** [יא]**ואמר רבי חגינא קטורת שחפנה קודם שחיטת הפר לא עשה ולא כלום הכי קאמר מדקא מיבעיא ליה הא מכלל דקסבר בפר ואפילו בדמו של פר ולמאי דסבירא ליה שאילתו כשאילת הראשונים מאי הוי עלה אמר רב פפא אי חופן חוזר וחופן חבירו נכנס בחפינתו דהא מקיימא חפינה אי אין חופן וחוזר וחופן תבעי לך אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא אדרבה אי חופן וחוזר וחופן לא יכנס אחר בחפינתו אי אפשר שלא יחסר ושלא יותיר ואי אין חופן חוזר וחופן תיבעי לך דאיבעיא להו** [יב]**חופן חוזר וחופן או לא תא שמע כך היתה מידתה מאי לאו כשם שמדתה מבחוץ כך מדתה מבפנים לא דילמא שאם רצה לעשות מדה עושה אי נמי שלא יחסר ושלא יותיר תא שמע**

מז א מיי' פ"ט מהלכות ביאת מקדש [הלכה א] והלכה ה והלכה טו [וס"ל מהל' פסוה"מ הל' כז] סמג לאוין שט:

יז ב מיי' פ"ט מהל' ביאת מקדש הלכה טו וס"ב הלכה ז סמג לאוין שג:

יח ג מיי' פ"ח שם הלכה ו וס"ט הלכה טו סמג לאוין שו:

יט ד מיי' שם פ"ו הלכה ו וס"ט הלכה טו סמג לאוין שו:

כ ה מיי' שם פ"ה הלכה טו ח וס"ט הלכה טו:

כא ו מיי' שם פ"ה הלכה יח וס"ט הלכה טו וס"ל מהלכות עבודת יום"כ הלכה ח:

כב ז ח מיי' פ"ה מהל' עבודת יום"כ הלכה מח:

כג ט מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה כב סמג לאוין קס טוש"ע ח"מ סי' שכח סעיף ו:

תורה אור השלם

1. וַיַּשְׁחָטוּ הַפֶּסַח וַיִּזְרְקוּ הַכֹּהֲנִים מִיָּדָם וְהַלְוִיִּם מַפְשִׁיטִים:
דברי הימים ב לה יא
2. וְלָקַח מְלֹא הַמַּחְתָּה גַּחֲלֵי אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי יְיָ וּמְלֹא חָפְנָיו קְטֹרֶת סַמִּים דַּקָּה וְהֵבִיא מִבֵּית לַפָּרֹכֶת:
ויקרא טז יב
3. בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ בְּפַר בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת וְאַיִל לְעֹלָה:
ויקרא טז ג

לעזי רש"י

קרשו"ן [קרישו"ן]. שחלים.

רבינו חננאל

ומתבינן עליה [מ]הא דתני זר ואונן שכור ובעל מום בקבלה ובהולכה ובזריקה פסול וכן יושב וכן שמאל תיובתא. ואקשינן וכי רב ששת לא הוה ידע להא מתניתא דהא רב ששת הוא דאותבה לרב חסדא במסכת שחיטת קדשים באחרית פרק ראשון בעידנא דפשט הולכה בזר כשרה, ומקרא מסייעיני וישחטו הפסח ויזרקו הכהנים מידם והלוים מפשיטים. דייקינן מדכתיב ויזרקו הכהנים מידם, מכלל שלא היתה הולכה בכהנים אלא הזריקה בלבד. ואותביה רב ששת הא מתניתא ופרקינן בתר דאיתותב בה רב ששת הדר הוא ואותבה לרב חסדא. ואוקימנא לרב חסדא דעביד מעשה איצטבא, כלומר כולם עומד' בשורה זה מושיט לזה וזה מושיט לזה. והולכה שלא ברגל כי האי גוונא [לא הוי הולכה] ואין הולכה (בהם) [כזו פוסלת בזר] כלל. חפן כהן אחר ונתן בחפני כהן גדול מהו

להביא ולהקטיר בהן, או צריך לחפון הוא, תיקו. בעי ר' יהושע בן לוי חפן ומת מהו להיכנס אחר בחפינתו כו'. א"ר חגינא בוא וראה שאילת הראשונים. ואקשינן למימר דר' יהושע בן לוי קשיש מר' חגינה הוה, והאמר ר' יהושע בן לוי התיר לי ר' חגינא לשחוק שחלים בשבת דהואי סכנה. ובעאי מיניה משום דהוה בקי ברפואות, מי אסו שחלים דניחול שבתא ונשחקינהו, אי לא וא"ל מאסו. הנה ר' חגינא יותר זקן מר' יהושע בן לוי. ופרקינן הכי קאמר ר' חגינא לתלמידיו שאילתן כשאילת הראשונים מכם, כלומר שאלוהו תלמידיו זו השאילה, ואמר להן כבר שאלו את הגדולים מכם, והוא ר' יהושע בן לוי. ולא אישפשטה ליה. ומי מספקא ליה הא לר' חגינה, והא מדאמר ר' חגינא, קטורת שחפנה קודם שחיטת הפר לא עשה כלום, ואמר נמי בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר, בפר ולא בדמו של פר. כלומר, אם שחט כהן גדול פרו ומת, אין אחר נכנס בדם זה הפר, אלא צריך להביא פר אחר ולשחטו ולייכנס בדמו, ממילא שמענן דאפילו אי חפן איהו קמיה שחיטת פרו (ו)לא עשה כלום, כל שכן אם חפן כהן אחר שלא עשה כלום. ואמאי לא פשט להו משמועותיה. ושנינן ה"ק מדקא מיבעיא ליה לר' יהושע בן לוי הא, ש"מ דקסבר בפר ואפי' בדמו של פר, וחפינה הוא דקא מיבעיא ליה. ולמאי דסבירא

ליה [שאילתו] כשאילת הראשונים. כלומר מן דסבר בפר ואפילו בדמו של פר מאי הוי עלה. אמר רב פפא אי חופן וחוזר וחופן נכנס השיני בחפינתו של ראשון, דהא לא אפשר דלא חפין ליה השיני בשעת הקטרה וקא מקיימה חפינה בכהן המשמש בקטורת. אי אין חופן וחוזר וחופן תיבעי לך. ואקשינן עליה אדרבא, אי חופן בחוץ חוזר וחופן בפנים, לא תיבעי לך דודאי אינו נכנס השיני בחפינת הראשון, שאי אישפר שלא יחסיר ושלא יותיר, ובעינן להכניס מלא חפניו של מקטיר ממש לא פחות, דהא מלא חפניו כתיב, ולא יתר, דהא חפניו כתיב. אי אין חופן בחוץ חוזר וחופן בפנים, אלא מערה הקטורת מן הכף אל המחתה ודיו, דאיבעיא להו החופן בחוץ חוזר וחופן בפנים אם לא.

הגהות הב"ח

(א) גמ' וכל המשקין שותה אדם לרפואה אלא לשמוק: (ב) רש"י ד"ה וזרקו הכהנים מידם עכ' כל"ל ותיבת הדם נמחק: (ג) בא"ד שהם זרים שחזרו וקבלו: (ד) ד"ה בפר כו' לאחר שחיטתו דאמר ר' חגיגא כל"ל וה"ל: (ה) ד"ה הכי קאמר כו' הד"ל עם ד"ה ולמאי כו' שנתלנו עלי בפר דס"ל ופליגי בדמו של פר: (ו) ד"ה אדרבה כו' ושלא יותיר שהיהו חפניו של ראשון:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה ואמר ר' חגיגא וכו' בענין חפן. נ"ב נ"ל בענין לחפן וכ"כ הש"י:

מוסף רש"י

ויזרקו הכהנים מידם. מידם של שוחטין משמע ושוחטין זרים ניתנו ולאמוטינן קלא שהזרים נוקפין אותו מיד המקבל ומולינין אותו לזורק, שהמקבלים המקבלים את הדם היו כהנים והזרים היו מולינין לזורק (דברים יד.). שיכור. היינו שתוי יין (שם יד:). מעשה איצטבא. עומדין במקומן הזר אצל הכהן המקבל והכהן נותנו לו ואותו עד שבא הזורק ונוטלו מידו ואין הזר מקבלו אצל המזבח לא בהולכת רגל ולא בהוצאת יד אלא כאיצטבא זו שמניחין כלי עליה (שם). לא שאלני. ר' חגיגא רופא היה (חולין ז:). וחיה. משמע שמת המוכה (שם). וחיית. לשון נקבה ואמכה קאי, שאין המכה מתרפאת (שם).

מוסף תוספות

א. דמחלי עבודה. תוס' זבחים יד: ד"ה שיכור. ב. וקתני ליה גבי מומין וכו' דלא מחלי עבודה. רש"י בכורות מה: ד"ה בהדי. ג. וכר' יהודה דמחיל עבודה, כדמוקמינן שיכור [דהתם] בשאר דברים המשכרים. תוס' בכורות מה: ד"ה ובשאר. ד. ולכולי עלמא מחלל לעבודה. תוס' זבחים שם. ה. והא דאיתא והא דאיתא. שם.

תוס' ישנים

ושיכור. אפילו לא הוי שתוי יין לגון שלא שתה בעודן ביאה. וכן שמאל קשיא. וממתניתין אין ראיה דהייני משום דלא אפשר, וקרינן לה נמי בהקומץ רבה (מנחות כה, א) דומר מכללו אלא יוה"כ. והלוים מפשטין. וכפסט ומתות כמיתן מר כדנקא כמוף פ"ב לעיל (כו, ב) מקרא, [1]מדבארי קבלה לא ילפינן ליה. בעי רב פפא חפן חבירו כו'. מתמה אמאי לא (קאמר) [קא מיבעיא] ליה הכי [נכי] הגר בעיות דרב פפא לעיל, ועוד (לעיה) [לאיכא] נמי כי הך בעיא לעיל בין הביייס כו' והכיא בעינן כו'. חפן ומת בו'. הכי נמי הוה מלי למיבעי חפן ומתמא. ל"נ כיון שכ"ג קיים יכול לכנס אחר בעבודתו הואיל ועדיין הוא קיים ולאו לעבודה ויש כאן חפינה של כ"ג, אבל כשמת אין כאן חפינה משום אחר בעולם. ה"ר יוסף. חבירו נכנס בחפינתו. דקא מקיימא חפינה, ואע"ג דלא מקיימא חפינה (דהשופה) [לשופה] אע"פ שהיא עיקר דמתשבה פסלה בה ואמרן נמי לעיל בשמת אינו יכול לעשות מדה לאחפינה. ואפילו יכול לעשות מדה (פרקין) [הא פריסיתן] לעיל [מז, א ד"ה שלא] שצריך לחפון, מ"מ כיון שכ"ג חפן חפינה לשעתה וכ"ג (שיפכוב) [שיכנס] יחפון עוד, סברא הוא שלא הקפיד הכתוב באותו כהן עצמו דהכי סברא רב פפא. ה"ר יוסף.

מיתיבי [א]**זר** [ב]**ואונן** [ג]**שיכור** [ד]**ובעל מום בקבלה ובהולכה ובזריקה פסול** [ה]**וכן יושב** [ו]**וכן שמאל פסול תיובתא והא רב ששת הוא דאותבה דאמר ליה רב ששת לאמוריה דרב חסדא** [ז]**בעי מינה מרב חסדא הולכה בזר מהו אמר ליה כשירה ומקרא מסייעני** [1]**וישחטו הפסח ויזרקו הכהנים מידם והלוים מפשיטים ומותיב רב ששת זר ואונן שיכור ובעל מום בקבלה ובהולכה ובזריקה פסול וכן יושב וכן שמאל פסול בתר דשמעה הדר אותבה והא רב חסדא קרא קאמר דעבוד מעשה איצטבא בעי רב פפא** [ח]**חפן חבירו ונתן לתוך חפניו מהו** [2]**מלא חפניו בעינן והא איכא או דילמא** [2]**ולקח והביא בעינן והא ליכא תיקו בעי רבי יהושע בן לוי** [ט]**חפן ומת מהו שיכנס אחר בחפינתו א"ר חגינא בא וראה שאלת הראשונים למימרא דרבי יהושע בן לוי לי התיר רבי חגינא לשתות שחליים בשבת לשתות פשיטא דתנן** [ט]**כל האוכלין אוכל אדם לרפואה וכל המשקין שותה** [ח] **אלא לשחוק ולשתות שחליים בשבת היכי דמי אי דאיכא סכנתא משרא שרי ואי דליכא סכנתא מיסר אסיר לעולם דאיכא סכנתא והכי קא מבעיא ליה מי מסיא דניחול עלייהו שבתא או לא מסיא ולא ניחול עלייהו שבתא ומאי שנא רבי חגינא משום דבקי ברפואות הוא דאמר ר' חגינא** [י]**מעולם לא שאלני אדם על מכת פרדה לבנה וחיה והא קא חזינן דחיי אימא וחיית והא קא חזינן דמיתי בסומקן אינהו וחיורן ריש ברעיהו קאמרינן מכל מקום שמע מינה דרבי חגינא קשיש אלא הכי קאמר שאלתן כשאילה של ראשונים ומי אמר רבי חגינא הכי והאמר רבי חגינא** [3]**בפר ולא בדמו של פר** [יא]**ואמר רבי חגינא קטורת שחפנה קודם שחיטת הפר לא עשה ולא כלום הכי קאמר מדקא מיבעיא ליה הא מכלל דקסבר בפר ואפילו בדמו של פר ולמאי דסבירא ליה שאילתו כשאילת הראשונים מאי הוי עלה אמר רב פפא אי חופן חוזר וחופן חבירו נכנס בחפינתו דהא מקיימא חפינה אי אין חופן וחוזר וחופן תבעי לך אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא אדרבה אי חופן וחוזר וחופן לא יכנס אחר בחפינתו אי אפשר שלא יחסר ושלא יותיר ואי אין חופן חוזר וחופן תיבעי לך דאיבעיא להו** [יב]**חופן חוזר וחופן או לא תא שמע כך היתה מידתה מאי לאו כשם שמדתה מבחוץ כך מדתה מבפנים לא דילמא שאם רצה לעשות מדה עושה אי נמי שלא יחסר ושלא יותיר תא שמע**

מז א מיי' פ"ט מהלכות ביאת מקדש [הלכה א] והלכה ה והלכה טו [וס"ל מהל' פסוה"מ הל' כז] סמג לאוין שט:

יז ב מיי' פ"ט מהל' ביאת מקדש הלכה טו וס"ב הלכה ז סמג לאוין שג:

יח ג מיי' פ"ח הלכה ו וס"ט הלכה טו סמג לאוין שו:

יט ד מיי' שם פ"ו הלכה ו וס"ט הלכה טו סמג לאוין שו:

כ ה מיי' שם פ"ה הלכה טו ח וס"ט הלכה טו:

כא ו מיי' שם פ"ה הלכה יח וס"ט הלכה טו וס"ל מהלכות עבודת יום"כ הלכה ח:

כב ז ח מיי' פ"ה מהל' עבודת יום"כ הלכה מח:

כג ט מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה כב סמג לאוין קס טוש"ע ח"מ סי' שכח סעיף ו:

עין משפט
נר מצוה

כד א ב ג מיי' פ"ד מהל' עבודת יוה"כ הלכה א:
כה ד מיי' שם פ"ה הלכה יג:
כו ה מיי' פ"ג מהלכות קרבן פסח הלכה יד:
כז ו מיי' פי"ב מהלכות בכורים הלכה ח [טוש"ע י"ד סימן שכא סעיף ב]:

מוסף רש"י
הובא בסוף המסכת

רבינו חננאל

ת"ש כיצד הוא עושה אוחז הכף בראשי אצבעותיו ויש אומרים בשיניו ומערה בגודלין, עד שמעלה לבין אצילי ידיו, וחוזר ומרכינה, ומערה לחפניו וצוברה על גחלי המחתה, כדי שתהא מעובה על הגחלים שיהא עשנה שוהה לעלות. ויש אומרים מפזרה כדי שיהא עשנה ממהרת לבוא, וזו היא מעבודות קשות שבמקדש. **ואסיקנא** ש"מ חופן בחוץ חוזר וחופן בפנים ש"מ. שחט ומת מהו שיכנס אחר בדם זה הפר, פליגי בה ר' חנינה וריש לקיש, ור' אמי ור' יצחק נפחא. ומותבינן למאן דאמר בפר ואפילו בדמו של פר, הא דתנן בפסח מנין ומושכין ידיהם ממנו עד שישחוט. ואם (ה)דמו כמותו עד שיזרק הדם היה לומר. ודחינן **שאני התם** משה דדרשינן ביה מחיותיה דשה. **תוב** מותבינן הא דתנן אין פודין פטר חמור לא בעגל כו'. ופשוטה היא.

תוס' ישנים

שחט ומת כו'. וה"ה נמי שחט ונטמא אלא מילתא אגב אורחיה קמ"ל דחטאת שמתו בעליה דליבור היא ולא למיתה אזלא כדלקמן, ועוד כיון שהראשון חי והקרבן משלו כדפירשנו לעיל [יב, ב ד"ה שני] היינו (משלו) [כשלו] שאינו אלא שלוחו של ראשון ופר עצמו קרינא ביה. עד שיזרק מיבעי ליה. ור' שמעון קתני התם עד שיזרק, ומיהו פריך ליה מדרבנן עד שיזרק מיבעי ליה אלא ש"מ דמהיות משה עד שעת שחיטה קרוי שה. ומשני שאני התם דכתיב מהיות משה, מחיותה דשה, ור"ש אומר עד שיזרק דריש מהוויתה דשה. אבל הקונטרס שהביא בהן פירכא על השה לא דק דמיניה לא משני הכא (מיירי) [מידי] דתכוסו על השה מישתעי בהמנאה ולא במשיכה ובההוא מודו כ"ע דתלי בשחיטה דכתיב במכסת (והרי) [והדר] תכוסו, אבל ממשיכה פריך הכא דמהיות משה משמע ליה משיכה כדדרשינן בפרק האשה [פסחים פט, א], אבל תכוסו פשיטא ליה לתלמודא דהוי עד שעת שחיטה מדכתיב במכסת והדר תכוסו ולהכי לא פריך מיניה. שאני התם דיליף שה שה מפסח. תימה על הא דאמרינן בב"ק פרק מרובה [עז, ב] אמר רבא זה בנה אב כל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא את הכלאים, ומפרש רבינו דהיינו שה של פסח דכתיב שה תמים זכר מן הכבשים ומן העזים, כלומר שאינו כלאים ומיותר הוא האי שה מדכתיב מן הכבשים ומן העזים דלגופיה הוא למעט הכלאים לא איצטריך דילפינן ליה משאר קדשים דממעטי בהו כלאים בפרק מרובה מאו, והשתא קשה ל"ל בנין אב דרבא, מהך ג"ש דשה שה מפסח נפקא וג"ש זו בן בג בג קאמר לה בפ"ק דבכורות [יב, א], ועוד אמאי קאמר רבא להוציא את הכלאים ולא קאמר כל השמות הללו דעגל חיה שחוטה וטריפה, ועוד רבי אלעזר שמתיר בכלאים אמאי לא שרי בכל אחרים דשה שחוט מיקרי שה כדאמרינן הכא דכ"ע בעור ובשר ופרש הוי פר גמור וה"ה שה, ובבהמה המקשה [חולין עד, ב] גבי מהו לפדות בבן פקועה פשיטא [ליה] דאין פודין לפי שהוא כשחוט וכבשרא בדיקולא (וילפינן) [דילפינן] שה שה מפסח, ועוד כי פריך תלמודא בפרק מרובה לר"א בנין אב דרבא למאי הלכתא [לימא] דאתא למעט האחרים לבד מכלאים, ועוד בכל מקום שיש (שם) [שה] כגון גבי אותו ואת בנו וגבי תשלומי [ד' וה' אמאי] לא נתמעט טריפה כי היכי דממעטינן כלאים במרובה ואמאי מחייב רבי יוחנן התם בטביחה דטריפה, וכן גבי אותו ואת בנו [אמאי מחייבין] בטריפה לרבנן דר"ש. על כן נראה לרבינו דתרווייהו צריכי שפיר ג"ש זו ובנין אב דרבא, דמגזירה שוה נפקא לן דאין פודין לא בעגל ולא בחיה ושחוטה טרפה וכו', אבל כלאים לא נפקא לן מהתם דאין פודין דתפדה ריבה כדאמרינן הכא גבי תם זכר ובן שנה ולכך צריך בנין אב דרבא למעוטי כלאים, וטעמא דר"א דמרבי כלאים היינו משום דאית ליה תפדה תפדה ומג"ש למעט האחרים ויש לו טעם בכך, ובנין אב דרבא מוקי ליה ר"א במרובה לנולד מן הטמא ועיבורו מן הטמא ולא כר' יהושע, והא דלא ממעטינן טריפה גבי תשלומי ארבעה וחמשה ואותו ואת בנו, משום דלאינו מופנה כמו שה דגבי פדיון פטר [חמור]. וא"ת למאי דפרישית דשה מבנין אב דרבא היינו שה דפסח דלא צריך לגופיה דהא מיעט כלאים גבי קדשים, א"כ מאי האי דקאמר בפרק מרובה ולא הא דלאמר רבא זה בנה אב כו' למאי הלכתא אי לקדשים בהדיא כתיב ביה שור או כשב כו', משמע דאי לא כתיב מיעוט כלאים גבי קדשים הוה ניחא ליה דבנין אב דרבא בא למעט כלאים דקדשים, והא פרישית שלא היה בנין אב דרבא אי לא מייתר משום דכתיב מיעוטא גבי קדשים. ואומר רבינו שכן דרך] תלמודא שמקשה כמו שהיה פשוט לו (מבנין) [הבנין] אב ממקום אחר, וקאמר דלקדשים לא איצטריך אפילו היה פשוט לו (דבנין) [הבנין] אב ממקום אחר דכי האי גוונא פריך תלמודא בריש קידושין [ג, ב] וכ"ת נילף מבושת ופגם, פירוש דקדושי קטנה לאביה כמו בושת ופגם מה לבושת ופגם כו' והיכי הוה יליף מבושת ופגם והא לא קים לן דבושת ופגם לאביה אלא מכח שבידו למוסרה למנוול ומוכה שחין, אלא כך דרך התלמוד להוכיח שאפילו היה לו [לימוד] ממקום אחר שבושת ופגם לאב לא היה יכול ללמוד קידושין מבושת ופגם. מיהו לשם דקדקתי בענין אחר. וא"ת והלא שאר קדשים לא נאמרו עדיין והוצרך לכתוב שה בפסח מצרים, וי"ל כי משה מיהא לא הוצרך לכותבו. [ותמיס] דכתיב גבי פסח ואע"ג דמשאר קדשים מצינו למילף, איכא למימר דלשום דרשא בעלמא איצטריך. וקשה לרבינו אריה למה לא הוצרך הכתוב לכתוב כלאים ובעל מום גבי פסח, והלא יצא [פסח] מצרים לידון בדבר החדש שהיו בו כמה דבר[ים] שלא היו בפסח דורות, ותירץ לו רבינו דלא שייך כאן דבר החדש כי אם בדבר שהוא חדש כנגד אותן דברים שבאחרים כגון בפרק קמא דיבמות [ז, א] דחשיב דבר החדש מתן בהונות שהוא כנגד מתן דמים ואימורים על גבי מזבח כמו שפירש לשם, ועוד נראה שאין זה קרוי החדש כיון שלא נכתב עדיין פסח של דורות לאדרבה פסח דורות הוי דבר החדש. ואם תאמר למאי (דפריך) [דפרישית] לעיל דלר' אלעזר ממעט כלאים דמותר מתפדה תפדה ריבה, מאי האי דקאמר בפרק קמא דבכורות אליבא דר"א בכלאים פרקין בנדמה מיבעיא, ומאי קשיא כלאים [מרבינן] מתפדה ולא נדמה, וי"ל דנדמה פשיטא ליה דלא גרע מכלאים, כן פיר' בבבא קמא.

כיצד הוא עושה א אוחז את הבזך בראש אצבעותיו ויש אומרים בשיניו [א] ומעלה בגודלו עד שמגעת לבין אצילי ידיו ב וחוזר ומחזירה לתוך חפניו ג וצוברה א) כדי שיהא עשנה שוהה לבוא ויש אומרים מפזרה כדי שיהא עשנה ממהרת לבוא וזו ד היא עבודה קשה שבמקדש זו היא ותו לא והא איכא מליקה והא איכא קמיצה אלא זו היא עבודה קשה מעבודות קשות שבמקדש שמע מינה חופן וחוזר וחופן שמע מינה איבעיא להו שחט ומת מה הוא שיכנס אחר בדמו מי אמרינן 1 בפר ואפילו בדמו של פר או דילמא בפר ולא בדמו של פר רבי חנינא אומר ג בפר ולא בדמו של פר וריש לקיש אמר ד בפר ואפילו בדמו של פר רבי אמי אמר בפר ולא בדמו של פר רבי ד) יצחק אמר בפר ואפילו בדמו של פר איתיביה רבי אמי לרבי יצחק נפחא ה) נמנין ה ומושכין ידיהן ממנו עד שישחט ואם איתא עד שיזרוק מיבעי ליה (א) שני התם דכתיב 2 מהיות משה מחיותה דשה מתיב מר זוטרא ו) אין פודין לא בעגל ולא בחיה ולא בשחוטה ולא בטריפה ולא בכלאים ולא בכוי אלא בשה שאני התם דיליף 3 שה שה מפסח ז) אי מה להלן זכר תם ובן שנה אף כאן זכר תם ובן שנה ת"ל 3 תפדה תפדה ריבה אי תפדה ריבה אפילו כולהו נמי אם כן שה מאי אהני ליה

איתיביה

כיצד הוא עושה. חפינה שניה שבפנים מן הבזך לתוך חפניו אוחז את ראש הבזך בראשי אצבעותיו לאחר שהניח את המחתה בארץ וידה של בזך כלפי בין זרועותיו ומעלה בשני גודליו ומושך את ידה בגודליו לצד גופו מעט מעט עד שמגיע ראש ידה לבין אצילי ידיו וראש הבזך מגיע לגודה פס ידו וחוזר ומחזירה דרך צדה לתוך חפניו וצוברה על הגחלים: **נימנין.** על הפסח מי שרוצה לימנות ומושך ידיו ממנו מי שרוצה לימשך עד שישחט: **ואם איתא.** דלאחר שחיטה נמי קרינן ביה על השה עד שיזרק מיבעיא ליה: **ואם ימעט הבית.** אם בעו מנויין להימעט ולמשוך את ידיהם: **מהיות משה.** בעוד שהוויתו קיימת יתמעטו ולא משישחט: **אין פודין.** פטר חמור: **לא בעגל ולא בחיה.** דשה כתיב: **ולא.** בשה שחוטה: **ולא בכלאים.** דעז ורחל ואע"ג דמשני צדדיו הוא שה: **ולא בכוי.** דתיש וצבייה. קתני מיהת ולא בשחוטה אלמא שחוטה לאו שה הוא:

והוציא

והאיכא קמיצה. ומה שמקשה ר"י דבפ' קמא דמנחות (דף יא.) אמרינן גבי מנחת מאפה ומחבת ומרחשת זו היא עבודה קשה שבמקדש ובפרק כל המנחות באות מצה (שם דף נג.) אמרינן אין לך שקשה לקמיצה יותר ממנחת חוטא א נראה לי דהנך ג' דקא חשיב הכא עבודות קשות הם לכהן לעשות שיש בהן צער מליקה למלוק בצפורנו לחתוך המפרקת וכן קמיצה דמנחת מאפה שיש לו צער לכהן למחוק בגודלו מלמעלה ובאצבע קטנה מלמטה ולהשוות דבר קשה וכן בחפינה כדמפרש שנוטל הבזך בשיניו ועוד מפרש לקמן שהיה צריך ליזהר מאד שלא יכוה מחום הגחלים אבל גבי מנחת חוטא לא קאמר אין לך עבודה קשה יותר ממנחת חוטא אלא קשה לקמיצה קאמר לפי שאין מגובלת אין יכול להשוות בשעת קמיצה ב אבל צער אין לו: **שאני** התם דיליף שה שה מפסח. מכאן יש לדקדק דהא דקאמר רבא במרובה (ב"ק דף עז:) זה בנה אב כל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא את הכלאים היינו שה [דפסח] כדאמרינן הכא דילפינן מיניה שה דפטר חמור ובמרובה מסקינן דבנין אב דרבא לפטר חמור איצטריך וכדתנן אין פודין לא בעגל וכו' ולא כמו שפירש"י בפרק אותו ואת בנו (חולין דף עח:) דבנין אב דרבא משה כשבים ושה עזים ג עד שיהא אביו ואמו שניהם כשבים או שניהם עזים ד ועוד קשה לפירושו מההיא דמרובה גופה דפריך התם ולרבי אלעזר דמתיר בכלאים מפני שהוא שה בנין אב דרבא למאי אתא ומשני לטמא שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא ולא כרבי יהושע דאי רבי יהושע משה כשבים ושה עזים נפקא ה שמע מינה דבנין אב דרבא לא הוי משה כשבים ושה עזים על כן נראה כמו שפירשתי דמשה דפסח נפקא אבל תימה דרבא קרי ליה בנין אב ובן בג בג פ"ק דבכורות (דף יב.) קרי ליה גזירה שוה דקאמר נאמר כאן שה ונאמר להלן שה מה להלן פרט לכל השמות הללו וכו' ועוד מאי שנא דנקט רבא להוציא כלאים טפי מטריפה ושחוטה ו ועוד דאותו ואת בנו דכתיב ביה שה למעט טריפה כמו שהיינו ממעטי' כלאים אי לאו דכתיב או שה לרבות הכלאים כדאיתא בפ' אותו ואת בנו ובמרובה אלמה תנן ז) אותו ואת בנו נוהג בטריפה ואפילו ר"ש לא פטר בטריפה אלא משום דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה אבל ממשמעות שה לא פטר לא באותו ואת בנו ולא בתשלומי ד' וה' וכן רבי יוחנן ט) אמאי מחייב בד' וה' מוכר את הטריפה ועוד רבי אלעזר דמתיר בכלאים לפדות ומוקי בנין אב דרבא לטמא שנולד מן הטהור מנא ליה דאין פודין בשחוטה וטריפה ועוד כי פריך במרובה לרבי אלעזר בנין אב דרבא ל"ל לימא דאיצטריך למעוטי שחוטה וטריפה וליכא למימר דהני בלא בנין אב נפקא ממשמעותא דשה דהני לאו שה נינהו דהאמר בשמעתא דפר שחוט נמי מיקרי פר וי"ל דבנין אב דרבא וגזירה שוה לאו חדא נינהו אלא מלתא היא אלא דתרווייהו נפקי מפסח ז דכתיב י) שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם מן הכבשים ומן העזים תקחו והשתא בנין אב דרבא נפיק מיתורא דמן הכבשים ומן העזים דמשמע עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה דלמעוטי כלאים דהוה לא הוה מסתבר למגזירה שוה דרינן לה כרבי אלעזר אי לאו משום בנין אב מפני שהוא שה ח והוה מרבינן ליה מתפדה תפדה ריבה ט ואע"ג דטריפה ושחוטה מיקרו שה ולא מרבינן להו כלאים מסתבר להו לרבויי אבל מבנין אב דמן הכבשים ממעיט שפיר לגופיה דפסח לא איצטריך דמשאר קדשים נפקא דממעטינן בהו כלאים משור או כשב או עז ואע"ג דהאי קרא דמן הכבשים במצרים נאמר ועדיין לא נאמרו קדשים י מ"מ בתר דנכתבו קדשים לא איצטריך למיכתב להאי קרא יא אלא זה בנה אב שכתב שה וכתב אלו מן הכבשים כל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא הכלאים ואם תאמר תמים דכתיב בהאי קרא למה לי תיתי משאר קדשים נראה לי דאיצטריך לכדדרשינן בפרק שני דזבחים (דף כה:) הלורס אוזן הפר ואחר כך קיבל דמו יב פסול שנאמר ולקח מדם הפר הפר שהיה כבר יג אין לי אלא קדשי קדשים יד קדשים קלים מניין דכתיב זכר תמים בן שנה יהיה לכם שיהו כל הוויותיו תם ובן שנה ואף על גב דפריך עלה מכל הזבחים שנשתייר בהם כזית חלב זורק הדם טו אלמא לא בעינן שלם בשעת זריקה ומשני תרגמא אבן שנה טז נהי דכל הוויותיו לא בעינן שיהא תם קבלה מיהו גמר מיניה דילמד סתום מן המפורש כיון דגלי לן בפר דבעינן שיהא תם בשעת קבלה והשתא ניחא לרבי אלעזר אע"ג דשרי בכלאים ולא מוקי בנין אב לפטר חמור אסר באחריני מגזירה שוה יז והא דקאמר התם נאמר כאן שה ונאמר להלן שה מה להלן פרט לכל השמות הללו לאו דווקא דכלאים לא מגזירה שוה נפקא אלא מבנין אב אלא ניחא ליה לכלול כולם יחד דהא עגל וחיה נמי לא נפקי מגזירה שוה אלא ממשמעות דשה וניחא נמי הא דלאותו ואת בנו נוהג בטריפה וכן תשלומי ד' וה' דבנין אב לא הוי אלא מכלאים וא"ת מכל מקום ליתי בגזירה שוה דשה שה כדילפינן פדיון פטר חמור יש לומר דשה דידהו לא מופנה לגזירה שוה ותימה דקא דייק במרובה בנין אב דרבא למה לי אי לקדשים בהדיא כתב בהו ומשמע דאי לא הוה כתב בהו בהדיא אלא ילפינן בנין אב דרבא הוה ניחא ליה ואמאי הא אי לא כתב בקדשים אז לא היה מיותר מן הכבשים ומן העזים דהוה צריך למעוטי כלאים בגופיה יח ואומר ר' יצחק דדרך הגמרא להקשות כן לפי מה שלא פירש רבא בבנין אב שלו יט וה"ק אי לקדשים ותימה דמן הכבשים ומן העזים מיותר בלא מילף מקדשים אלא מקרא אחריני כ אפילו אי אמרינן הכי לא ניחא דהא בהדיא כתב בהו וכי האי גוונא איכא בכתובות בפרק נערה (כתובות דף מו:) ובריש מסכת קידושין (דף ג:) גבי כסף קידושיה מנלן דאבוה הוי אי מבושת ופגם ואף על גב דבושת ופגם גופייהו לא קי"ל בכתובות בפרק אלו נערות (כתובות דף מ: ושם) דאבוה הוו אלא מקדושין דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין אלא לרווחא קאמר גמרא אפילו את"ל דבושת ופגם מקרא אחרינא נפקא לא מצי למילף כסף קידושיה מהתם דמה להנך שכן אבוה שייך בגווייהו מיהו יש פירושים הרבה לשם ואין להאריך כאן בזה ולא ידענא מאי קשה מההיא דמרובה דאפילו אי לא מייתר מן הכבשים אלא משום דגמרינן מקדשים ניחא הא דקאמר אי לקדשים אי לא הוה כתב בהדיא בהו הוה אמרינן נהי דלאיצטריך מן הכבשים לגופיה קדשים גמרינן שפיר מהכא דקדשים מקדשים גמרינן בהיקשא דזאת התורה לעולה וגו' וא"ת מאי קמיבעיא ליה בפ"ק דבכורות (דף יב.) לרבנן דאסרי בכלאים מהו לפדות בנדמה והא כלאים לא ממעטינן מגזירה שוה אלא מבנין אב ואם כן נדמה מהיכא תיתי וי"ל כיון דכלאים הוה מיסתבר לרבויי מתפדה תפדה ואתא בנין אב למעוטי מהשתא נמעט נמי נדמה מגזירה שוה ונימא דג"ש דווקא ולא נרבייה מתפדה תפדה:

איתיביה

מסורת הש"ס

א) [לקמן נג:], ב) [לעיל מז: זבחי' סד: מנחות יא.], ג) [מנחות טז.], ד) [צ"ל יצחק נפחא], ה) גיטין כה. פסחים ס: פט., ו) ב"ק עח. ע"ש, ז) בכורות יב. [חולין עד:], ח) [חולין פא:], ט) [ב"ק עז:], י) [שמות יב],

תורה אור השלם

1. בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ בְּפַר בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת וְאַיִל לְעֹלָה: ויקרא טז ג
2. וְאִם יִמְעַט הַבַּיִת מִהְיֹת מִשֶּׂה וְלָקַח הוּא וּשְׁכֵנוֹ הַקָּרֹב אֶל בֵּיתוֹ בְּמִכְסַת נְפָשֹׁת אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ תָּכֹסּוּ עַל הַשֶּׂה: שמות יב ד
3. וְכָל פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בְשֶׂה וְאִם לֹא תִפְדֶּה וַעֲרַפְתּוֹ וְכֹל בְּכוֹר אָדָם בְּבָנֶיךָ תִּפְדֶּה: שמות יג יג

הגהות הב"ח

(א) גמ' שאני התם דכתיב:

הגהות הגר"א

[א] גמ' בשיניו ומערה בגודלו לתוך חפניו. כצ"ל ושבנתיים סגור בעגולים (וערמב"ם הלכות עבודת יוה"כ פ"ד הלכה א' ובלח"מ שם):

מוסף תוספות

א. [ו]ה"ל למתניא גבי מחבת ומרחשת. תוס' מנחות נג. ד"ה אין. ב. [ד]חריבה היא וקשה לקמוץ שלא יהא קומץ חסר, [כי] כשהוא מוחק בגודל מלמעלה ובאצבעו קטנה מלמטה נושר מן הקמח יותר מדאי. רש"י מנחות נג. ד"ה מנחת. ג. מדלא כתיב שה כשבים ועזים ש"מ דלא מיקרי שה וכו' רש"י חולין עח: ד"ה אינו. ד. אבל אחד כשב ואחד עז לא הוי שה. שם. ה. כלומר ולא צריך לבנין אב דרבא. תוס' ב"ק עז: ד"ה זה. ו. דכל הני נפקא לן דאין פודין פטר חמור משה דפסח, דקאמר התם מה להלן פרט לכל השמות הללו. שם. ז. [ו]טרפה ושחוטה נפקי מג"ש דשה שה מפסח כדאמר בבכורות וכו', וכלאים מבנין אב דרבא. תוס' חולין עח: ד"ה זה. ח. דשה גמור הוא בין דאזלת בתר אב בין דאזלת בתר אם. שם. ט. כי היכי דלא ממעטינן שאינו זכר תמים ובן שנה מג"ש, משום תפדה ריבה. תוס' ב"ק שם. י. [ו]איך אמרינן דלגופיה לא איצטריך וכו' [הא] עדיין לא היה נכתב איסור כלאים בקדשים. שיטמ"ק ב"ק שם בשם תוס' חילוניות. יא. [ו]כשכתבו משה דאז ניתנה תורה לא איצטריך לגופיה. שם. יב. דהוה ביה מום בין שחיטה לקבלה. רש"י זבחים כה: ד"ה ואחר. יג. צריך שיהא שלם בשעת קבלה כבשעת שחיטה. שם ד"ה שהיה. יד. דהאי בפר [כהן משיח] כתיב. שם ד"ה אשכחן. טו. ואין לך בעל מום גדול מזה. שם ד"ה שנשתייר. טז. כל הוויתו יהיה בן שנה, אבל אם נכנס בשנה שניה בין שחיטה לזריקה פסול וכו', אבל תם לא תיליף מיניה דהאי יהיה לאו אתמים קאי. שם ד"ה תרגומא. יז. [ו]ניחא נמי כי בעי במרובה לר' אלעזר דמתיר בכלאים בנין אב דרבא למאי הלכתא ולא קאמר לטרפה ושחוטה דהנהו מגזירה שוה נפקי. תוס' חולין שם. יח. והא עיקר בנין אב לא אייתר בפסח אלא משום דמקדשים נפקא. שם. יט. [ו]עושה כאילו קים ליה בפסח ממקום אחר. שם. כ. דמקרא אחרינא נפקא לן בפסח למעוטי כלאים. תוס' ב"ק שם.

איתיביה רבי יצחק נפחא לר' אמי [1]והוציא את כל הפר שיוציא את כולו [2]ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אמר רב פפא בעור ובשר ופרש דכולי עלמא לא פליגי כי פליגי בדם מר סבר דם איקרי פר ומר סבר דם לא איקרי פר אמר רב אשי מסתברא כמאן דאמר דם איקרי פר דכתיב [3]בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר אטו בקרניה מעייל ליה אלא בדמו וקרי ליה פר ואידך במה הוכשר אהרן לבא אל הקדש בפר בן בקר לחטאת ותיפוק ליה דחטאת שמתו בעליה היא [א][א]וחטאת שמתו בעליה למיתה אזלא א"ל רבין בר רב אדא לרבא אמרי תלמידיך אמר רב עמרם חטאת צבור היא ולא למיתה אזלא [ב]דתנן [ג]אמר לו ר"מ והלא פר יום הכפורים וחביתי כהן גדול ופסח דקרבן יחיד הוא ודוחה את השבת ואת הטומאה לאו מכלל דאיכא למאן דאמר דצבור ולטעמיך דקתני [ד]אמר לו רבי יעקב והלא פר העלם דבר של צבור ושעירי עבודת כוכבים וחגיגה דקרבן צבור ואין דוחין לא את השבת ולא את הטומאה מכלל דאיכא למאן דאמר דיחיד אלא לתנא קמא קא מהדר ליה דשמעיה דקאמר קרבן צבור דוחה את השבת ואת הטומאה וקרבן יחיד אינו דוחה לא את השבת ולא את הטומאה אמר לו רבי מאיר קרבן יחיד כללא הוא והלא פר יום הכפורים וחביתי כהן גדול ופסח דקרבן יחיד הוא ודוחין את השבת ואת הטומאה ואמר לו רבי יעקב קרבן צבור כללא הוא והלא פר העלם דבר של צבור ושעירי עבודת כוכבים וחגיגה דקרבן צבור הוא ואין דוחין לא את השבת ולא את הטומאה אלא [ה]נקוט האי כללא בידך [ו][ה]כל שזמנו קבוע דוחה את השבת ואת הטומאה אפילו ביחיד וכל שאין זמנו קבוע אינו דוחה לא את השבת ולא את הטומאה ואפילו בצבור איתיביה אביי [ז]פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהן כולם ימותו וכן שעירי עבודת כוכבים שאבדו והפריש אחרים תחתיהן כולם ימותו דברי רבי יהודה רבי [ח](אליעזר) ורבי שמעון אומרים ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה שאין חטאת צבור מתה אמר ליה מאי פר פר העלם דבר של צבור והא של יוה"כ קתני כי קתני אדשעיר והתניא פר של יוה"כ ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהן כולם ימותו דברי רבי יהודה רבי [ח](אליעזר) ורבי שמעון אומרים [ג]ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה שאין חטאת צבור מתה לא תימא שאין חטאת צבור מתה אלא אימא [ד]שאין חטאת השותפין מתה ומאי נפקא מינה דלא מייתו כהנים פר בהוראה ת"ש דבעי ר' [ח](אליעזר)

לדברי

רש"י

והוציא את כל הפר. אלמא לאחר שחיטה פר קרי ליה: שיוציא את כולו. תירוצא הוא כלומר לאו דאיקרי פר אלא הכי קאמר יוציא את כל הנשאר ממנו: ואת פר החטאת. קושיא הוא והכתיב (ויקרא טז) ואת פר החטאת גבי יום הכפורים ולאחר מתן דמו משתעי קרא להוציאם לשריפה: בעור ובשר ופרש. היכא דמשתעי קרא בגוף הפר שעורו ובשרו ופרשו כולן יחד כי התם כולי עלמא לא פליגי דמיקרי פר: כי פליגי. לגבי ביאת פנים שאינו מכניס שם אלא הדם: במה הוכשר לבא. מה יעשה כדי שיהא רשאי ליכנס יביא פר חי לעזרה ויעשה עבודות שבענין: ותיפוק ליה. בעיין דבעינן לעיל דעל כרחין אין אחר נכנס בשחיטתו דהא חטאת שמתו בעליה היא: חטאת צבור היא. הואיל ועליו ועל אחיו הכהנים בא (ועל כל קהל ישראל) דכתיב וכפר בעדו ובעד ביתו (ובעד כל קהל ישראל) (שם): אמר לו רבי מאיר. במס' תמורה (דף יד.) היא: לאו מכלל דאיכא למאן דאמר דצבור. לאו מכלל דשמעיה לתנא קמא דאמר דצבור היא והיינו טעמא דדחי: אמר לו רבי יעקב. לתנא קמא דר' מאיר תרווייהו לחד תנא קמהדרי דאמר קרבן צבור דוחה קרבן יחיד אינו דוחה: חגיגה. מפרש לקמיה (א) מאי טעמא קרי ליה קרבן צבור: חביתי כהן גדול. זמנן קבוע בכל יום כתמיד חגיגה אין זמנה קבוע לדחות שבת שהרי יש לה תשלומין כל שבעה: כולן ימותו. דהויא לה חטאת שכפרו בעליה וחמש חטאות מתות ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה ושכפרו בעליה ושעברה שנתה: שאין חטאת צבור מתה. וכי גמירי חמש חטאות מתות ביחיד גמירי: לנדבה. לקיץ המזבח והיא קרויה נדבת צבור ובאה מן המותרות של כל הרועות האמורות בכל מקום: ה"ג והתניא פר יום הכפורים ושעיר יום הכפורים: שאין חטאת השותפין מתה. דרבי שמעון סבר חמש חטאות המתות בחד מקום אגמרינהו רחמנא למשה מה תמורת חטאת מתה ליתא בשותפות שאין קרבן השותפות עושה תמורה ט) דכתיב ואם המר ימיר (ויקרא כז) לשון יחיד אף כולן אינן מתות בצבור ולא בשותפין אפילו המצויות בהן והכי מפרש בהוריות (ו.): ומאי נפקא מינה. כיון דסוף סוף לאו למיתה אזיל ושפיר תריץ רב עמרם לעיל להא דקשיא לן תיפוק לי דחטאת שמתו בעליה היא מאי נפקא ליה לרבא לסלוקיה לרב עמרם ממאי דקרייה חטאת צבור ולאוקמי' בחטאת השותפין: דלא מייתי כהנים פר בהוראה. כלומר בבעיין ודאי (ב) מודינן דמתרלי בין אי איקרי חטאת צבור בין אי איקרי חטאת השותפין אבל לא ניחא ליה לרבא לקרותן צבור כדי שלא יאמרו התלמידים שאם הורו בית דין א] של כהנים לעבור על אחת מן המצות ועשו כהנים על פיהם שיהו מביאין פר העלם דבר כאחד מכל השבטים דקיימא לן (הוריות דף ה:) שבט אחד איקרי קהל כהנים ודאי לאו איקרו קהל אלא אותן שנטלו נחלה:

לדברי

תוספות

איתיביה רבי יצחק נפחא לרבי אמי והוציא את כל הפר. הכא משמע דלמאן דאמר אפילו בדמו של פר מיקרי פר אפילו לאחר זריקה דהאי קרא לאחר זריקה איירי והא דפריך לעיל גבי פסח עד שיזרק מיבעי ליה לאו משום דלאחר זריקה לא מיקרי שה אלא משום דבתר זריקה דכבר נעשה עיקר כפרה במה יהא נמנה עליו ותו לא מיקרי בעליו: ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת. והכא ליכא למימר שיוציא את כולו כל מה שנשאר מן הפר שהיה כבר דהא לא כתב כל כדכתיב בפר כהן משיח והא דלא פריך מולקח מדם הפר דהא איצטריך לכדדרשינן בפ"ב דזבחים (דף כה:) הגורס אוזן הפר ואח"כ קיבל דמו פסול שנאמר מדם הפר הפר שהיה כבר פירוש מחיים: חטאת צבור היא ולאו למיתה אזלא. תימה לי אכתי תיקשה ליה נהי דלא אזלא למיתה הא רועה היא דהא ר"ש דאמר לקמן דאין חטאת צבור מתה קאמר ירעו עד שיסתאבו [א] ונראה לי דיש לומר דהאי רעייה דרבנן היא ולא גזור אלא כעין ההיא דלקמן דנתכפרו בעליה באחר לגמרי כיון דכיוצא בה בחטאת יחיד מתה אבל הכא דלא מתו כל בעליה לגמרי שהרי אחיו הכהנים קיימין [ב] ועוד דכהן גדול אחר ממונה תחתיו דלא דמו למתו בעליה דחטאת יחיד לא גזרו: פר העלם של צבור ושעירי עבודת כוכבים. בכל דוכתא נקט פר לשון יחיד ושעירי עבודת כוכבים לשון רבים ותימה הוא אמאי אי כמאן דאמר בפ"ק דהוריות (דף ה.) דכל שבט ושבט מביא שעיר בעבודת כוכבים ולהכי נקט לשון רבים אם כן נימא נמי פרי העלם דבר דסבירא ליה דבשאר מצות כל שבט ושבט מביא פר ונראה לי דסבירא ליה כל שבט ושבט מביא שעיר והא דלא נקט פרי העלם דבר משום דלא פסיקא ליה דאתי למיטעי למימר דאיירי נמי בפר שמביא צבור בעבודת כוכבים וזה אינו י) דההיא עולה הוי הלכך נקט פר דלא ניתו למיטעי: והתניא פר של יום הכפורים ושעיר של יום הכפורים כו'. ה"ג רש"י ובספרים ישנים יש והא קתני ולהכי ל"ג ליה דהא קתני משמע והא קתני בברייתא דאייתינן כבר וזה אינו דאי מיתני' הכי פר של יוה"כ ושעיר של יום הכפורים במאי טעי מעיקרא דשני ליה אשעיר אלא ודאי והתניא גרסינן וברייתא אחריתי היא בעלמא דתניא הכי ולאו ההיא דלעיל היא: ונפקא מינה דלא מייתו כהנים פר בהוראה. הא דלא קאמר דנפקא מינה לאהדורי אטהורים דאי קרבן צבור הוא לא מהדרינן למ"ד טומאה הותרה היא בצבור ואי דשותפין הוא מהדרינן כדמשמע בפ"ק (דף ו:) דדווקא בצבור היתר היא ותו לא לא בשל יחיד ולא בשל שותפין ורבא דהכא סבירא ליה התם טומאה היתר היא בצבור וי"ל משום דר"ש קאמר הכא אין חטאת צבור מתה וצריך להגיה נמי בדבריו אין חטאת שותפים מתה ולדידיה לא נפקא מינה מידי לענין טומאה דסבירא ליה בפרק קמא (דף ו:) טומאה דחויה היא בצבור [ג]:

לדברי

מסורת הש"ס

א) [הוריות ו: נזיר כה: תמורה טו. טז. כא:], ב) [במשנה ליתא ופסח לכך נ"ל דתניא משום דברייתא היא], ג) תמורה יד., ד) [תוספ' תמורה פ"א ה"ז ע"ש], ה) [תוספ' שם שבת קמז. וש"נ], ו) [עי' תוס' פסחים ע: ד"ה מ"ט], ז) [תוספ' פ"ג ה"ו לקמן סה. שבועות יא. הוריות ו.], ח) [נ"ל אלעזר], ט) [תמורה ג.], י) [דהיא עולה הוי ואפי' אם יביא כל שבט שעיר בע"ז פר מיהא לא מייתי הלכך נקט פר כנ"ל רש"א מת"י],

תורה אור השלם

1. וְהוֹצִיא אֶת כָּל הַפָּר אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה אֶל מָקוֹם טָהוֹר אֶל שֶׁפֶךְ הַדֶּשֶׁן וְשָׂרַף אֹתוֹ עַל עֵצִים בָּאֵשׁ עַל שֶׁפֶךְ הַדֶּשֶׁן יִשָּׂרֵף: ויקרא ד יב

2. וְאֵת פַּר הַחַטָּאת וְאֵת שְׂעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר הוּבָא אֶת דָּמָם לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ יוֹצִיא אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשָׂרְפוּ בָאֵשׁ אֶת עֹרֹתָם וְאֶת בְּשָׂרָם וְאֶת פִּרְשָׁם: ויקרא טז כז

3. בְּזֹאת יָבֹא אַהֲרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ בְּפַר בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת וְאַיִל לְעֹלָה: ויקרא טז ג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה חגיגה. מפרש לקמיה. נ"ב בדף נא ע"א: (ב) ד"ה דלא מייתי כו' בבעיין ודאי מודינא דמתרלי:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה דלא מייתי כהנים וכו' ב"ד של כהנים. נ"ל ב"ד לכהנים:

מוסף תוספות

א. וגבי דמו של פר דליכא רעיה ילך לאיבוד וצריך לשחוט פר אחר, וא"כ כי נימא דאין חטאת ציבור מתה מה אהני לן. ריטב"א. ב. [ד]אע"ג דהוא מת, עדיין צריכין אחיו הכהנים לכפרה. רבינו פרץ. ג. בקושי הותרה, ולא היתר גמור, וכל מה דמצינו להדורי מהדרינן שיעשה בטהרה. רש"י לעיל ו: ד"ה דחויה.

תוס' ישנים

ולטעמיך הא דתניא גרסינן דאינה משנה. וא"ת ליקשי ליה מחביתי כ"ג (דאינה) [דאינם] של צבור שאין משלו ולא שייכי מידי לאחיו הכהנים אלא כאילו של אהרן דחשבינן לקמן בשמעתין קרבן יחיד. וי"ל דכיון שקריבין עם מנחת צבור קרי ליה קרבן צבור, ועוד דאמרינן בהתכלת [מנחות נא, ב] דכ"ג שמת ולא מינו אחר תחתיו שמביאין חביתין משל צבור. ה"ר יוסף. ור"ש אומר ירעו עד שיסתאבו. הקשה ריב"א מ"מ מה תירץ למעלה חטאת צבור [היא] ולא למיתה אזלא, נהי דלאו למיתה אזלא מ"מ רועה היא, וקשה להני תנאי (דלעיל דקאמרי) [ולעיל קאמר] שמתכפרים בה, ותירץ דהא דאמרינן רועה היינו היכא שנתכפרו בה כבר, אבל היכא שעומדת עדיין להקרבה שלא נתכפרו בה אחיו הכהנים לאו לרעייה נמי אזלא. ורבינו אומר כי אין צריך לזה דהא דאמרן לעיל חטאת צבור שמתו בעליה לאו למיתה אזלא היינו לכ"ע אפילו לרבי יהודה (והתם) [דהתם] מיירי במתו בעליה והיא לאו מתה בצבור לשום תנא דאין צבור מתים כדנפקא לן בספ"ק דהוריות [ו, א] כפר לעמך ישראל אשר פדית, ראויה כפרה זו שתכפר על יוצאי מצרים, ואפילו לרבי יהודה מייתי לה התם, והוי כפר העלם דבר של צבור שמת אחד מן הצבור דקרבה. יש לתמוה למה הזכיר בכל (יום) [פעם] פר העלם דבר של צבור לשון יחיד ושעירי ע"ז מזכיר בלשון רבים ואע"פ שלא היה כי אם אחד. ושמא לא ניחא ליה לישנא (לארוכי) [לאדכורי] פר בלשון רבים ולומר פרי העלם דבר של צבור, אבל אי הוה אמר פרי ע"ז היה מזכירם בלשון רבים כמו שעירי, אבל פרי העלם אינו לשון יפה. [לא תימא שאין חטאת ציבור מתה. פי' רב עמרם (ו)לא יתרץ כן לעיל אלא אימא שאין חטאת שותפין מתה, דפרו של אהרן חטאת שותפין היא]. ומאי נפקא מינה דלא מייתו כהנים פר בהוראה. דלאו צבור נינהו. וקשה לרבינו הא נפקא מינה טובא, דאי של צבור הוא אינה מתה דאין מיתה בצבור ונפקא לן בפ"ק דהוריות [ו, א] מכפר לעמך ישראל, ואי של שותפין היא מתה כשמתו בעליה דבצבור דוקא מפקינן מההוא קרא, דהכי משמע בספ"ק דהוריות [ו, א] דתניא התם מת אחד מב"ד פטורין, אחד מן הצבור חייבין, ומוקי לה רב כרבי מאיר, ומתקיף לה רב יוסף (דילמא) [דנוקמא כ]רבי שמעון דאמר ב"ד מביאין עם הצבור, מת אחד (מבין) [מב"ד] פטורין דהוי חטאת השותפין שמת אחד מהן, אחד מצבור חייבין דאין חטאת צבור מתה, וא"ל אביי שמעינן ליה לר"ש דאמר חטאת שותפין לאו למיתה אזלא דתניא פר ושעיר כו', פירוש וא"כ לר"ש מת אחד מב"ד חייבין, אבל לר' יהודה [דקאמר] ימותו יש חילוק דחטאת שותפין מתה ולכך מת אחד מב"ד פטורין, אבל גבי צבור אין מיתה בצבור לרבי [יהודה] נמי אמרינן לעיל האי טעמא, וא"כ על כרחין נפקא מינה טובא לרבי [יהודה], ועוד לר"ש גופיה נמי תימה דמשמע דלדידיה נמי יש חילוק בין חטאת שותפין לשל צבור, דנהי דס"ל דחטאת שותפין אינה מתה אלא רועה כשנתכפרו בעליה, מ"מ יש חילוק דהיכא דמת אחד מהם ס"ל שפיר שאינה קריבה אבל בצבור אינה נדחית בשביל מיתת האחד, אבל בשותפין נדחית, דמהיכא תיתי לן דקריבה, ועוד תימה (אמינא) [מנא] ליה לאביי התם דלר"ש נמי מת [אחד] מבית דין חייבין משום דאית להו בהך ברייתא דאין חטאת שותפין מתה והלא מ"מ לא [קרבה], ומיהו אומר רבינו

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פ"ד מהלכות פסולי המוקדשין הל' א:

כט ב מיי' פ"ז מהלכות תמידין הלכה ד ופ"ד מהל' ביאת מקדש הלכה ט:

ל ג מיי' פ"ד מהלכות פסולי המוקדשין הל' ג:

לא ד מיי' פ"ה מהלכות עבודת יו"כ הלכה יג:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

רבינו חננאל

ומותבינן תוב והוציא את כל הפר כו'. ופריק רב פפא בעור ובשר ופרש כולי עלמא לא פליגי דאיקרו פר, כי פליגי בדם הפר. ר' חנינא ור' אמי אמרי לא איקרו פר, וריש לקיש ור' יצחק נפחא אמרי דם נמי איקרי פר. ואע"ג דאמר רב אשי מסתברא כמאן דאמר דם נמי איקרי פר, הא דחו רבי חנינא ור' אמי ואמרי במה הוכשר אהרן לבוא אל הקדש בפר בן בקר לחטאת, ולעולם כדאמרינן בפר ולא בדמו של פר. ואקשינן למאן דאמר בפר ואפילו בדמו של פר, היאך מקריבין זה הפר וכבר מת בעליו, וקיימא לן דחטאת שמתו בעליה למיתה אזלא ולא קרבה כלל. אמר ליה רבין בר רב אדא לרבה הכי אמרי תלמידיך אמר רב עמרם זה הפר חטאת צבור הוא וחטאת צבור לא אזלה למיתה אלא קריבה משום דלא איפשר שימות ציבור כולו. דתנן בתמורה פרק ב' א"ר מאיר והלא פר יום הכפורים וחביתי כהן גדול ופסח דקרבן יחיד הן ודוחין את השבת ואת הטומאה, לאו מכלל דאיכא תנא דתני דאינון קרבן ציבור. ואתמהינן ולטעמיך הא דתניא א"ר יעקב והלא פר העלם דבר של ציבור ושעירי ע"ז וחגיגה דקרבן ציבור הן, ואין דוחין לא את השבת ולא את הטומאה מכלל דאיכא תנא דתני הני דקרבן יחיד נינהו. אלא ר' מאיר ור' יעקב תרווייהו [קמהדרי] להאי תנא דתני במתניתין במסכת תמורה יש בקרבנות הציבור מה שאין בקרבנות היחיד, שקרבנות הציבור דוחין השבת והטומאה, וקרבנות יחיד אין דוחין לא שבת ולא טומאה. ואמר ליה ר' מאיר כללא הוא ביחיד, והרי פר יום הכפורים כו', וא"ל ר' יעקב כללא הוא בציבור, והרי פר העלם דבר של צבור כו', אלא אי שמיע לך כללא האי כללא, כל שזמנו קבוע דוחה שבת ודוחה טומאה ואפילו קרבן יחיד, וכל שאין זמנו קבוע לא דחי לא שבת ולא טומאה, אפילו קרבן צבור. [איתיביה אביי] וכי אין מי ששונה כי פר יום הכפורים קרבן ציבור הוא, והתני פר של יום הכפורים או שעירי ע"ז שאבדו כו' ר' אלעזר ור' שמעון אומרים ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו לנדבה, שאין חטאת ציבור מתה. הנה אילו התנאים אומרים כי פר יום הכפורים חטאת ציבור היא. ודחינן מאי פר, ופר העלם דבר של צבור כו'. והתניא בהדיא פר של יום הכפורים ושעיר של יום הכפורים. ותריצנא לא תימא שאין חטאת צבור מתה, אלא תני שאין חטאת השותפין מתה. למאי נפקא מינה דלא מייתו כהנים פר בהוראה. כדגרסינן בהוראות פרק ראשון, א"ל אביי לרב יוסף שמענא ליה לר' שמעון דאמר חטאת השותפין לא אזלה למיתה, דתניא פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהן כולן ימותו דברי ר' יהודה, ר' אלעזר ור' שמעון אומרים ירעו עד שיסתאבו, א"ל רב יוסף כהנים קאמרת שני כהנים דכהנים עם לעצמן איקרו, שנאמר ועל הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר. אלא מעתה לייתו פר בהוראה, וכי תימא הכי נמי, אי הכי נפישו להו פרים כו'. ופשוטה היא. בעי ר' אלעזר